

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 4ης Ιουνίου 2009 (*)

«Παράβαση κράτους μέλους – Άρθρα 28 ΕΚ, 43 ΕΚ και 49 ΕΚ – Οδηγία 98/34/ΕΚ – Τεχνικά πρότυπα και κανονισμοί – Εθνική κανονιστική ρύθμιση εφαρμοζόμενη στα ηλεκτρικά, ηλεκτρομηχανικά και ηλεκτρονικά παίγνια για ηλεκτρονικούς υπολογιστές – Απόφαση του Δικαστηρίου διαπιστώνουσα την ύπαρξη παραβάσεως – Μη εκτέλεση – Άρθρο 228 ΕΚ – Χρηματικές κυρώσεις»

Στην υπόθεση C-109/08,

με αντικείμενο προσφυγή του άρθρου 228 ΕΚ λόγω παραβάσεως, η οποία ασκήθηκε στις 10 Μαρτίου 2008,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη Μ. Πατακιά και τον Μ. Κωνσταντινίδη, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Ελληνικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από τη Ν. Δαφνίου, τη Β. Καρρά και τον Π. Μυλωνόπουλο, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. W. A. Timmermans, πρόεδρο τμήματος, J.-C. Bonichot, J. Makarczyk, P. Kūris (εισηγητή) και L. Bay Larsen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot

γραμματέας: R. Şereş, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 29ης Ιανουαρίου 2009,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 12ης Μαρτίου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με το δικόγραφο της προσφυγής της, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζητεί από το Δικαστήριο τα εξής:
 - να διαπιστώσει ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη έχοντας λάβει όλα τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως της 26ης Οκτωβρίου 2006, C-65/05, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Συλλογή 2006, σ. I-10341), δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 28 ΕΚ, 43 ΕΚ και 49 ΕΚ και από το άρθρο 8 της οδηγίας 98/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και κανονισμών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών (ΕΕ L 204, σ. 37), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998 (ΕΕ L 217, σ. 18, στο εξής: οδηγία 98/34).

- να υποχρεώσει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Επιτροπή, στον λογαριασμό «Ίδιοι πόροι της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», χρηματική ποινή ύψους 31 798,80 ευρώ ανά ημέρα καθυστέρησης στην εκτέλεση της προπαρατεθείσας απόφασης Επιτροπή κατά Ελλάδα, τούτο δε από της ημερομηνίας κατά την οποία θα εκδοθεί η απόφαση στην υπό κρίση υπόθεση και μέχρι την ημερομηνία κατά την οποία θα έχει εκτελεσθεί η εν λόγω απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδα·
- να υποχρεώσει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Επιτροπή, στον λογαριασμό «Ίδιοι πόροι της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», ημερήσιο κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 9 636 ευρώ, από της 26ης Οκτωβρίου 2006, μέχρι την ημερομηνία κατά την οποία θα εκδοθεί η απόφαση στην υπό κρίση υπόθεση ή μέχρι την ημερομηνία εκτελέσεως της προπαρατεθείσας απόφασης Επιτροπή κατά Ελλάδα, αν τούτο συμβεί νωρίτερα, και
- να καταδικάσει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

Το νομικό πλαίσιο

- 2 Κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, του νόμου 3037/2002 (ΦΕΚ Α' 174/30.7.2002), τιτλοφορούμενο «Απαγόρευση διενέργειας ή εγκατάστασης παιγνίων», απαγορεύεται η χρησιμοποίηση ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, «περιλαμβανομένων και των υπολογιστών, σε δημόσια γενικά κέντρα όπως ξενοδοχεία, καφενεία, αίθουσες αναγνωρισμένων σωματείων κάθε φύσης και σε κάθε άλλο δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο. Επίσης απαγορεύεται η εγκατάσταση των παιγνίων αυτών».
- 3 Το άρθρο 3 του ίδιου νόμου, τιτλοφορούμενο «Επιχειρήσεις προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου», ορίζει ότι «[δ]εν εμπίπτει στην απαγόρευση που ορίζεται στο άρθρο 2 η εγκατάσταση και λειτουργία ηλεκτρονικών υπολογιστών σε καταστήματα που λειτουργούν ως επιχειρήσεις προσφοράς υπηρεσιών διαδικτύου. Η διενέργεια, όμως, παιγνίου με τους υπολογιστές αυτούς, ανεξάρτητα από τον τρόπο διενέργειάς του, απαγορεύεται».
- 4 Η μη τήρηση των εν λόγω απαγορεύσεων επισύρει τις ποινικές κυρώσεις που προβλέπει το άρθρο 4 του νόμου 3037/2002 καθώς και των διοικητικών κυρώσεων που προβλέπει το άρθρο 5 του ίδιου νόμου.
- 5 Τέλος, κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, του ίδιου αυτού νόμου, με τις διατάξεις του «δεν θίγονται οι διατάξεις του Ν. 2206/1994 [...] καθώς και οι λοιπές διατάξεις περί καζίνο».

Η απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδα

- 6 Με το σημείο 1 του διατακτικού της προπαρατεθείσας απόφασης Επιτροπή κατά Ελλάδα το Δικαστήριο έκρινε τα εξής:

«Η Ελληνική Δημοκρατία, εισάγοντας με τα άρθρα 2, παράγραφος 1, και 3 του νόμου 3037/2002 την απαγόρευση, επ' απειλή ποινικών ή διοικητικών κυρώσεων προβλεπομένων στα άρθρα 4 και 5 του ίδιου νόμου, εγκαταστάσεως και λειτουργίας όλων των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, συμπεριλαμβανομένων όλων των παιγνίων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, σε κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο, εκτός των καζίνων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 28 ΕΚ, 43 ΕΚ και 49 ΕΚ, καθώς και από το άρθρο 8 της οδηγίας [98/34].»

Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία

- 7 Η Ελληνική Δημοκρατία, ερωτηθείσα από την Επιτροπή, στις 11 Δεκεμβρίου 2006, για το στάδιο στο οποίο βρισκόταν η εκτέλεση της προπαρατεθείσας απόφασης Επιτροπή κατά Ελλάδα, απάντησε με έγγραφο της 12ης Φεβρουαρίου 2007. Με το έγγραφο αυτό, οι ελληνικές αρχές δεν παρέσχαν κανένα συγκεκριμένο στοιχείο σχετικό με την τροποποίηση της επίμαχης κανονιστικής ρυθμίσεως προς συμμόρφωση με την εν λόγω απόφαση του Δικαστηρίου. Αντιθέτως, οι αρχές αυτές υπογράμμισαν τη σοβαρότητα και την πολυπλοκότητα του ζητήματος, ισχυριζόμενες ότι τα αρμόδια υπουργεία συνεργάζονταν για τη θέσπιση αποδεκτής κανονιστικής ρυθμίσεως, σύμφωνης προς το κοινοτικό δίκαιο και την αρχή της αναλογικότητας.

- 8 Η Επιτροπή, κρίνοντας ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν είχε λάβει τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί προς την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδα, απέστειλε, στις 23 Μαρτίου 2007, έγγραφο οχλήσεως στο κράτος μέλος αυτό κατ' εφαρμογήν του άρθρου 228 ΕΚ.
- 9 Δεδομένου ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν απάντησε στο έγγραφο αυτό, η Επιτροπή απηύθυνε αιτιολογημένη γνώμη στο εν λόγω κράτος μέλος, στις 29 Ιουνίου 2007, με την οποία το κάλεσε να λάβει, εντός προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίηση της γνώμης αυτής, τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσει την εκτέλεση της εν λόγω αποφάσεως.
- 10 Δεδομένου ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν απάντησε στην ως άνω γνώμη ούτε κοινοποίησε στην Επιτροπή οποιοδήποτε νομοθετικό μέτρο προς συμμόρφωση με την εν λόγω απόφαση του Δικαστηρίου, η Επιτροπή, κρίνοντας ότι το κράτος μέλος αυτό παρέλειψε να εξασφαλίσει την εκτέλεση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδα, άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.

Οι εξελίξεις που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια της παρούσας διαδικασίας

- 11 Η Ελληνική Δημοκρατία απάντησε στην αιτιολογημένη γνώμη στις 12 Μαρτίου 2008, ήτοι δύο ημέρες μετά την άσκηση της υπό κρίση προσφυγής, επισημαίνοντας ότι είχε συγκροτηθεί νομοπαρασκευαστική επιτροπή για την κατάρτιση της τροπολογίας.
- 12 Επιπλέον, από την ανταλλαγή επιχειρημάτων κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση προκύπτει ότι η Ελληνική Δημοκρατία διαβίβασε στην Επιτροπή μια πρώτη τροπολογία στις 7 Μαΐου 2008, σύμφωνα με το άρθρο 8 της οδηγίας 98/34. Η Επιτροπή διατύπωσε παρατηρήσεις με λεπτομερή γνώμη της 1ης Αυγούστου 2008, στην οποία η Ελληνική Δημοκρατία δεν απάντησε. Ωστόσο, την 1η Δεκεμβρίου του 2008 διεξήχθη σύσκεψη μεταξύ των μερών στην Αθήνα.
- 13 Ο εκπρόσωπος της Ελληνικής Δημοκρατίας επισήμανε επίσης ότι η Ελληνική Κυβέρνηση θα ενέκρινε σύντομα νέα τροπολογία, πριν την κοινοποίησή της στην Επιτροπή, προκειμένου να εξετασθούν εκ νέου οι διατάξεις της βάσει του άρθρου 8 της οδηγίας 98/34. Κατά το πέρας της διαδικασίας αυτής, η εν λόγω τροπολογία θα υποβαλλόταν σε ψηφοφορία ενώπιον της Βουλής, προκειμένου να εγκριθεί.

IV – Επί της παραβάσεως

- 14 Αν και το άρθρο 228 ΕΚ δεν ορίζει την προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να πραγματοποιηθεί η εκτέλεση της αποφάσεως, εντούτοις, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι το συμφέρον της άμεσης και ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου επιτάσσει ότι η εκτέλεση αυτή πρέπει να αρχίσει αμέσως και πρέπει να λήξει το συντομότερο δυνατόν (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2008, C-121/07, Επιτροπή κατά Γαλλίας, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 21 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 15 Εξάλλου, κρίσιμος χρόνος για να εκτιμηθεί η ύπαρξη παραβάσεως κατά την έννοια του άρθρου 228 ΕΚ είναι το χρονικό σημείο της λήξεως της προθεσμίας που τάχθηκε με την εκδοθείσα δυνάμει της εν λόγω διατάξεως αιτιολογημένη γνώμη (βλ., ιδίως, απόφαση της 18ης Ιουλίου 2007, C-503/04, Επιτροπή κατά Γερμανίας, Συλλογή 2007, σ. I-6153, σκέψη 19 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 16 Εν προκειμένω, είναι πρόδηλο ότι, κατά την ημερομηνία λήξεως της δίμηνης προθεσμίας που τάχθηκε με την από 29 Ιουνίου 2007 αιτιολογημένη γνώμη, η Ελληνική Δημοκρατία δεν είχε λάβει κανένα από τα μέτρα που επιβάλλει η εκτέλεση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδα, ενώ το σχέδιο ενός πρώτου μέτρου εκτελέσεως κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή μόλις στις 7 Μαΐου 2008.
- 17 Υπό τις συνθήκες αυτές, διαπιστώνεται ότι, όπως ομολογεί και η ίδια, η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 228, παράγραφος 1, ΕΚ.

Επί των χρηματικών κυρώσεων

Επί της χρηματικής ποινής

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 18 Στηριζόμενη στη μέθοδο υπολογισμού την οποία καθόρισε με την ανακοίνωση για την εφαρμογή του άρθρου 228 της Συνθήκης ΕΚ [SEC (2005) 1658], της 13ης Δεκεμβρίου 2005, η Επιτροπή προτείνει στο Δικαστήριο να επιβάλει στην Ελληνική Δημοκρατία χρηματική ποινή ύψους 31 798,80 ευρώ ανά ημέρα καθυστερήσεως, ως κύρωση για την παράλειψη εκτελέσεως της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδα, από την ημερομηνία κατά την οποία θα εκδοθεί η απόφαση επί της υπό κρίση υποθέσεως μέχρι την εκτέλεση της εν λόγω αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδα.
- 19 Η Επιτροπή θεωρεί ότι το να υποχρεωθεί η Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει χρηματική ποινή αποτελεί το καταλληλότερο μέσο για να παύσει το συντομότερο δυνατόν η διαπιστωθείσα παράβαση και ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, η χρηματική ποινή ύψους 31 798,80 ευρώ ανά ημέρα καθυστερήσεως είναι προσαρμοσμένη στη σοβαρότητα και στη διάρκεια της παραβάσεως, λαμβανομένης συγχρόνως υπόψη της ανάγκης να καταστεί η κύρωση αποτελεσματική. Το ποσό αυτό προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό ενός ενιαίου βασικού ποσού 600 ευρώ επί ένα συντελεστή 11 (σε κλίμακα με διαβάθμιση από 1 έως 20), προκειμένου να ληφθεί υπόψη η σοβαρότητα της παραβάσεως, επί ένα συντελεστή 1,1 (σε κλίμακα με διαβάθμιση από 1 έως 3), προκειμένου να ληφθεί υπόψη η διάρκεια της παραβάσεως, και επί ένα συντελεστή 4,38 (στηριζόμενο στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν του οικείου κράτους μέλους και στον αριθμό των ψήφων που το κράτος αυτό διαθέτει στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως), ο οποίος θεωρείται ότι αντιπροσωπεύει την ικανότητα πληρωμής αυτού του κράτους μέλους.
- 20 Όσον αφορά τη σοβαρότητα της παραβάσεως, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η επίμαχη κανονιστική ρύθμιση προσβάλλει τρεις από τις τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες που θεσπίζει η Συνθήκη. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι οι ελληνικές αρχές δεν εκπλήρωσαν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από το άρθρο 8, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 98/34 και ότι, εξάλλου, δεν συνεργάστηκαν πλήρως με την Επιτροπή κατά το προ της ασκήσεως της προσφυγής στάδιο της διαδικασίας που κινήθηκε δυνάμει του άρθρου 228 ΕΚ.
- 21 Η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι ο συντελεστής που θεωρήθηκε ότι αντιστοιχεί στη σοβαρότητα της παραβάσεως είναι εξαιρετικά υψηλός και ότι δεν θα έπρεπε να υπερβαίνει το 4. Συναφώς, ισχυρίζεται ότι η παράβαση έθιξε μόνον ένα μικρό τομέα δραστηριότητας, ότι η επίμαχη κανονιστική ρύθμιση εφαρμοζόταν αδιακρίτως και ότι, εξάλλου, αποτελούσε την πλέον κατάλληλη λύση για την αντιμετώπιση των οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων που προκαλούσε η στρεβλή και ανεξέλεγκτη εκμετάλλευση των παιγνίων, οπότε ήταν δικαιολογημένη από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος. Επιπλέον, αναφερόμενη στη νομολογία του Δικαστηρίου, υποστηρίζει ότι ο εν λόγω συντελεστής αντιβαίνει στην αρχή της αναλογικότητας.
- 22 Όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως, η Επιτροπή λαμβάνει υπόψη το διάστημα των έντεκα ολοκληρών μηνών που παρήλθε από την έκδοση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδα μέχρι τις 17 Οκτωβρίου 2007, ημερομηνία κατά την οποία αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.
- 23 Η Ελληνική Δημοκρατία ζητεί να μειωθεί ο συντελεστής αυτός στο ελάχιστο. Κατ' αυτήν η παράβαση αρχίζει στην πραγματικότητα κατά τη λήξη της τρίμηνης προθεσμίας που τάχθηκε με το έγγραφο της 11ης Δεκεμβρίου 2006, με το οποίο η Επιτροπή ζήτησε πληροφορίες ως προς το στάδιο στο οποίο βρισκόταν η εκτέλεση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδα.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 24 Το Δικαστήριο, μετά τη διαπίστωση ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν συμμορφώθηκε προς την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδα, μπορεί, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 228, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, να την υποχρεώσει να καταβάλει κατ' αποκοπήν ποσό ή χρηματική ποινή.
- 25 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι στο Δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμά σε κάθε υπόθεση, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως, ποιες χρηματικές κυρώσεις θα επιβάλει (απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 2008, C-70/06, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, Συλλογή 2008, σ. I-1, σκέψη 31 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 26 Εν προκειμένω, όπως τονίστηκε στη σκέψη 18 της παρούσας αποφάσεως, η Επιτροπή προτείνει στο Δικαστήριο να επιβάλει, μεταξύ άλλων, χρηματική ποινή 31 798,80 ευρώ στην Ελληνική Δημοκρατία.

- 27 Συναφώς, επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι οι προτάσεις της Επιτροπής δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο και ότι δεν αποτελούν παρά χρήσιμη βάση αναφοράς (βλ. απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2003, C-278/01, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 2003, σ. I-14141, σκέψη 41 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Ομοίως, οι κατευθυντήριες γραμμές, όπως περιέχονται στις ανακοινώσεις της Επιτροπής δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο, αλλά συμβάλλουν στη διασφάλιση της διαφάνειας, του προβλέψιμου και της ασφάλειας δικαίου κατά τη δράση της Επιτροπής (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 2005, C-304/02, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2005, σ. I-6263, σκέψη 85, και της 14ης Μαρτίου 2006, C-177/04, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 2006, σ. I-2461, σκέψη 70).
- 28 Το Δικαστήριο έχει επίσης διευκρινίσει ότι η επιβολή χρηματικής ποινής και/ή κατ' αποκοπήν ποσού αποσκοπεί στην άσκηση οικονομικής πίεσεως στο κράτος μέλος που παρέβη τις υποχρεώσεις του ώστε να το ωθήσει να παύσει τη διαπιστωθείσα παράβαση. Οι επιβαλλόμενες χρηματικές κυρώσεις πρέπει, επομένως, να είναι ανάλογες με τον βαθμό πίεσεως που απαιτείται για να μεταβάλει το καθού κράτος μέλος τη συμπεριφορά του (βλ., υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσες αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 2005, Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 91, καθώς και της 14ης Μαρτίου 2006, Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψεις 59 και 60).
- 29 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, κατά την ενώπιον του Δικαστηρίου επ' ακροατηρίου συζήτηση της 29ης Ιανουαρίου 2009, ο εκπρόσωπος της Ελληνικής Δημοκρατίας επιβεβαίωσε ότι, μέχρι τότε, δεν είχε ψηφισθεί και, κατά μείζονα λόγο, δεν είχε τεθεί σε εφαρμογή καμία νομοθετική διάταξη θέτουσα τέρμα στην παράβαση που διαπιστώθηκε με την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας.
- 30 Δεδομένου ότι η επίδικη παράβαση εξακολουθούσε να υφίσταται κατά την ημερομηνία κατά την οποία το Δικαστήριο εξέτασε τα πραγματικά περιστατικά, η επιβολή χρηματικής ποινής στην Ελληνική Δημοκρατία την οποία πρότεινε η Επιτροπή συνιστά κατάλληλο μέσο που θα ωθήσει το κράτος αυτό να λάβει τα αναγκαία μέτρα για την εκτέλεση της προπαρατεθείσας απόφασης Επιτροπή κατά Ελλάδας (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκέψη 37 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 31 Εν συνεχεία, όσον αφορά τον τρόπο υπολογισμού του ποσού μιας τέτοιας χρηματικής ποινής, στο Δικαστήριο εναπόκειται, κατά την άσκηση της εξουσίας του εκτιμήσεως, να καθορίζει το ύψος αυτό κατά τρόπον ώστε να είναι, αφενός μεν, προσαρμοσμένο στις περιστάσεις, αφετέρου δε, ανάλογο προς τη διαπιστωθείσα παράβαση και την ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους (βλ., ιδίως, προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκέψη 38 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 32 Υπό το πρίσμα αυτό, τα βασικά κριτήρια που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για να εξασφαλίζεται ο χαρακτήρας της χρηματικής ποινής ως μέτρου εξαναγκασμού, με σκοπό την ομοιόμορφη και αποτελεσματική εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, είναι, κατ' αρχήν, η διάρκεια της παραβάσεως, η σοβαρότητά της και η ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους. Για την εφαρμογή των κριτηρίων αυτών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ιδίως οι συνέπειες που έχει η παράλειψη εκτελέσεως επί των ιδιωτικών και δημόσιων συμφερόντων καθώς και το επείγον του εξαναγκασμού του οικείου κράτους μέλους σε συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις του (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκέψη 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 33 Όσον αφορά, πρώτον, τη σοβαρότητα της παραβάσεως και, ειδικότερα, τις συνέπειες της παραλείψεως εκτελέσεως της προπαρατεθείσας απόφασης Επιτροπή κατά Ελλάδας για τα ιδιωτικά και δημόσια συμφέροντα, διαπιστώνεται ότι η απαγόρευση εγκαταστάσεως, λειτουργίας και χρησιμοποιήσεως όλων των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, συμπεριλαμβανομένων όλων των παιγνίων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, σε κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο, εκτός των καζίνων, όπως προβλέπει η νομοθεσία που ήταν επίμαχη στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση εκείνη, προσβάλλει την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων καθώς και τις αρχές της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και της ελευθερίας εγκαταστάσεως, όπως αυτές απορρέουν από τα άρθρα 28 ΕΚ καθώς και 43 ΕΚ και 49 ΕΚ.
- 34 Όπως επισήμανε το Δικαστήριο με τις σκέψεις 29, 30, 51 και 55 της προπαρατεθείσας απόφασης Επιτροπή κατά Ελλάδας, η εν λόγω εθνική κανονιστική ρύθμιση όχι μόνον προκάλεσε μείωση του όγκου των εισαγωγών τέτοιων παιγνίων από άλλα κράτη μέλη, αλλά, στην πραγματικότητα, οδήγησε στη διακοπή των εισαγωγών αυτών από της θεσπίσεως της εν λόγω απαγορεύσεως. Επιπλέον, η εν λόγω κανονιστική ρύθμιση εμποδίζει τους επιχειρηματίες άλλων κρατών μελών να παρέχουν τις υπηρεσίες τους, ακόμη δε και να εγκατασταθούν προς τούτο στην Ελλάδα.

- 35 Εξάλλου, όπως τόνισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 54 των προτάσεών του, η Ελληνική Δημοκρατία δεν έλαβε κανένα μέτρο προκειμένου να αναστείλει την εφαρμογή της ρυθμίσεως που ήταν επίμαχη στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας, και συνεπώς επέτρεψε, βάσει της ρυθμίσεως αυτής, την καταδίκη επιχειρηματιών σε πρόστιμα και σε στερητικές της ελευθερίας ποινές. Συνεπώς, επείγει η εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας τροποποίηση της νομοθεσίας αυτής.
- 36 Τέλος, πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η παράβαση η οποία διαπιστώθηκε με την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας στηρίζεται στην παράλειψη κοινοποίησης των τεχνικών κανόνων του άρθρου 8 της οδηγίας 98/34. Συγκεκριμένα, η τήρηση της εν λόγω ειδικής υποχρεώσεως συνιστούσε αναγκαία προϋπόθεση για την πλήρη υλοποίηση του σκοπού της οδηγίας αυτής όπως ορίζεται με τη δεύτερη και την τρίτη αιτιολογική σκέψη της, ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση της προσήκουσας λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς.
- 37 Εξάλλου, σκοπός της εθνικής κανονιστικής ρυθμίσεως που ήταν επίμαχη στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας ήταν η καταπολέμηση των σοβαρών προβλημάτων που προκάλεσε το γεγονός ότι τα εν λόγω παίγνια μετατρέπονταν ευχερώς σε τυχηρά παίγνια, τα οποία απαγορεύονται στην Ελλάδα εκτός των καζίνων. Το Δικαστήριο δέχθηκε, με τη σκέψη 38 της αποφάσεως αυτής, ότι οι επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος τους οποίους επικαλείται η Ελληνική Δημοκρατία μπορούσαν να δικαιολογήσουν το διαπιστωθέν στην υπόθεση εκείνη εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων. Ωστόσο, με τη σκέψη 41 της εν λόγω αποφάσεως, έκρινε ότι η απαγόρευση των ως άνω παιγνίων σε κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο, πλην των καζίνων, συνιστά μέτρο δυσανάλογο σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό.
- 38 Κατόπιν των σκέψεων αυτών, ο συντελεστής που αντιστοιχεί στον βαθμό σοβαρότητας της παραβάσεως πρέπει να καθορισθεί σε 8, πράγμα το οποίο αντανακλά δεόντως τα χαρακτηριστικά της επίμαχης παραβάσεως.
- 39 Δεύτερον, η διάρκεια της εν λόγω παραβάσεως πρέπει να υπολογίζεται με βάση τον ακριβή χρόνο κατά τον οποίο το Δικαστήριο εκτίμησε τα πραγματικά περιστατικά στο πλαίσιο της διαδικασίας που κινήθηκε βάσει του άρθρου 228 ΕΚ, και όχι εκείνον της ασκήσεως της προσφυγής της Επιτροπής (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκέψη 45).
- 40 Εν προκειμένω, η εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας παράβαση της υποχρεώσεως της να εκτελέσει την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας εξακολουθεί πλέον των δύο ετών, λαμβανομένου υπόψη του χρόνου που παρήλθε από τις 26 Οκτωβρίου 2006, ημερομηνία δημοσίευσής της εν λόγω αποφάσεως.
- 41 Υπό τις συνθήκες αυτές, ο συντελεστής 1,5 (σε κλίμακα με διαβάθμιση από 1 έως 3) προφανώς είναι αντιπροσωπευτικός της διάρκειας της παραβάσεως.
- 42 Τρίτον, όσον αφορά την ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους, η πρόταση της Επιτροπής περί πολλαπλασιασμού του βασικού ποσού με συντελεστή στηριζόμενο στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν του εν λόγω κράτους μέλους και στον αριθμό των ψήφων που αυτό διαθέτει στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως κατ' αρχήν αντανακλά δεόντως το κριτήριο αυτό, διατηρώντας ταυτόχρονα εύλογη διαφορά μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών (βλ., υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, σκέψη 48 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 43 Εν προκειμένω, ο συντελεστής 4,38, τον οποίο πρότεινε η Επιτροπή και μνεία του οποίου γίνεται στην ανακοίνωση για την εφαρμογή του άρθρου 228 της Συνθήκης ΕΚ, της 13ης Δεκεμβρίου 2005, αντανακλά δεόντως την εξέλιξη των παραγόντων στους οποίους στηρίζεται η αξιολόγηση της ικανότητας πληρωμής της Ελληνικής Δημοκρατίας.
- 44 Το ίδιο ισχύει όσον αφορά το βασικό ποσό επί του οποίου έχουν εφαρμογή οι συντελεστές πολλαπλασιασμού, το οποίο πρέπει να καθορισθεί σε 600 ευρώ.
- 45 Κατόπιν όλων των ανωτέρω, ο πολλαπλασιασμός του βασικού ποσού των 600 ευρώ επί τους συντελεστές που καθορίστηκαν σε 8 για τη σοβαρότητα της παραβάσεως, σε 1,5 για τη διάρκειά της και σε 4,38 για την ικανότητα πληρωμής της Ελληνικής Δημοκρατίας οδηγεί, εν προκειμένω, στο ποσό των 31 536 ευρώ ανά ημέρα καθυστερήσεως. Το ποσό αυτό πρέπει να θεωρηθεί προσήκον, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών της χρηματικής ποινής, όπως αυτοί εκτίθενται στη σκέψη 28 της παρούσας αποφάσεως.

- 46 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, πρέπει να υποχρεωθεί η Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Επιτροπή, στον λογαριασμό «Ίδιοι πόροι της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», χρηματική ποινή ύψους 31 536 ευρώ ανά ημέρα καθυστέρησης στη λήψη των αναγκαίων μέτρων για συμμόρφωση προς την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδα, από την ημερομηνία εκδόσεως της παρούσας αποφάσεως μέχρι την εκτέλεση της εν λόγω αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδα.

Επί της επιβολής κατ' αποκοπήν ποσού

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 47 Η Επιτροπή προτείνει στο Δικαστήριο να επιβάλει στην Ελληνική Δημοκρατία την καταβολή κατ' αποκοπήν ποσού ύψους 9 636 ευρώ ανά ημέρα καθυστέρησης στην εκτέλεση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδα, από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως αυτής μέχρι την ημερομηνία κατά την οποία η εν λόγω απόφαση θα έχει πλήρως εκτελεσθεί ή μέχρι να εκδοθεί η απόφαση στην υπό κρίση υπόθεση, αν η προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδα δεν έχει πλήρως εκτελεσθεί μέχρι την ημερομηνία εκείνη.
- 48 Το ημερήσιο αυτό ποσό προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό ενός βασικού ποσού 200 ευρώ επί τον συντελεστή σοβαρότητας της παραβάσεως, ο οποίος εν προκειμένω εκτιμάται σε 11 σε κλίμακα με διαβάθμιση από 1 έως 20, και επί έναν παράγοντα ν, ο οποίος αντιστοιχεί στην ικανότητα πληρωμής της Ελληνικής Δημοκρατίας και εκτιμάται σε 4,38.
- 49 Το συνολικό ποσό που ζητείται συναφώς ανέρχεται σε 3 420 780 ευρώ και προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό του ημερήσιου ποσού των 9 636 ευρώ επί 355, ήτοι επί τον αριθμό των ημερών που παρήλθαν από τις 26 Οκτωβρίου 2006, ημερομηνία εκδόσεως της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδα, μέχρι τις 17 Οκτωβρίου 2007, ημερομηνία κατά την οποία η Επιτροπή αποφάσισε να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.
- 50 Η Ελληνική Δημοκρατία υποστηρίζει ότι δεν πρέπει να υποχρεωθεί να καταβάλει κατ' αποκοπήν ποσό, κατά το μέτρο που η εν λόγω χρηματική κύρωση κολάζει την προηγούμενη συμπεριφορά του κράτους μέλους. Επιπλέον, κατ' αυτήν, το ύψος του κατ' αποκοπήν ποσού το οποίο πρότείνει η Επιτροπή είναι δυσανάλογο σε σχέση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως και υπερβολικό, λαμβανομένου υπόψη, μεταξύ άλλων, του προβληματικού χαρακτήρα της κανονιστικής ρυθμίσεως των παιγνίων στην Ελλάδα.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 51 Η επιβολή κατ' αποκοπήν ποσού πρέπει, σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, να εξαρτάται από το σύνολο των ασκούντων επιρροή στοιχείων που συνδέονται τόσο με τα χαρακτηριστικά της διαπιστωθείσας παραβάσεως όσο και με τη συμπεριφορά του κράτους μέλους το οποίο αφορά η δύναμη του άρθρου 228 ΕΚ κινηθείσα διαδικασία (προαναφερθείσα απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2008, Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 62).
- 52 Αν το Δικαστήριο αποφασίσει να επιβάλει την καταβολή χρηματικής ποινής ή κατ' αποκοπήν ποσού, σε αυτό εναπόκειται, κατά την άσκηση της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτει, να καθορίσει τα ποσά αυτά κατά τρόπον ώστε να είναι, αφενός, κατάλληλα για την περίπτωση και, αφετέρου, ανάλογα προς τη διαπιστωθείσα παράβαση καθώς και προς την ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους. Όσον αφορά ειδικότερα την επιβολή κατ' αποκοπήν ποσού, στους παράγοντες που ασκούν συναφώς επιρροή συγκαταλέγονται, μεταξύ άλλων, στοιχεία όπως το χρονικό διάστημα κατά το οποίο εξακολούθησε η παράβαση από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως που διαπιστώνει την παράβαση αυτή καθώς και τα διακυβευόμενα δημόσια και ιδιωτικά συμφέροντα (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 2008, Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 64 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 53 Σε μια κατάσταση όπως αυτή που αποτελεί αντικείμενο της υπό κρίση προσφυγής, λαμβανομένης υπόψη της εξακολουθήσεως της παραβάσεως επί μακρό διάστημα από της εκδόσεως της αποφάσεως η οποία τη διαπίστωσε αρχικώς, των δημοσίων και ιδιωτικών συμφερόντων που διακυβεύονται, της μη εκδόσεως αποφάσεως περί αναστολής της εφαρμογής της οικείας ρυθμίσεως, η οποία θα καθιστούσε δυνατό να αποφευχθεί η άσκηση ποινικών διώξεων, και της ελλείψεως απτής ενάρξεως εκτελέσεως της αποφάσεως αυτής, το κράτος μέλος πρέπει να υποχρεωθεί να καταβάλει κατ' αποκοπήν ποσό.

- 54 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, η Επιτροπή εκτίμησε ορθώς τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως καθορίζοντας σε τρία εκατομμύρια ευρώ το κατ' αποκοπήν ποσό που πρέπει να καταβάλει η Ελληνική Δημοκρατία.
- 55 Συνεπώς, η Ελληνική Δημοκρατία πρέπει να υποχρεωθεί να καταβάλει στην Επιτροπή, στον λογαριασμό «Ίδιοι πόροι της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», το κατ' αποκοπήν ποσό των τριών εκατομμυρίων ευρώ.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 56 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή ζήτησε την καταδίκη της Ελληνικής Δημοκρατίας, αυτή δε ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) **Η Ελληνική Δημοκρατία, μη τροποποιώντας τα άρθρα 2, παράγραφος 1, και 3 του νόμου 3037/2002, με τα οποία θεσπίζεται απαγόρευση εγκαταστάσεως και λειτουργίας, σε κάθε δημόσιο ή ιδιωτικό χώρο, εκτός των καζινων, όλων των ηλεκτρικών, ηλεκτρομηχανικών και ηλεκτρονικών παιγνίων, συμπεριλαμβανομένων όλων των παιγνίων για ηλεκτρονικούς υπολογιστές, επ' απειλή ποινικών ή διοικητικών κυρώσεων προβλεπομένων στα άρθρα 4 και 5 του ίδιου νόμου, σύμφωνα με τα άρθρα 28 ΕΚ, 43 ΕΚ και 49 ΕΚ και με το άρθρο 8 της οδηγίας 98/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και κανονισμών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 98/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998, δεν έλαβε όλα τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως της 26ης Οκτωβρίου 2006, C-65/05, Επιτροπή κατά Ελλάδα, και παρέβη κατά τον τρόπο αυτόν τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 228 ΕΚ.**
- 2) **Υποχρεώνει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, στον λογαριασμό «Ίδιοι πόροι της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», χρηματική ποινή ύψους 31 536 ευρώ ανά ημέρα καθυστερήσεως στη λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη συμμόρφωση προς την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδα, από την ημερομηνία εκδόσεως της παρούσας αποφάσεως μέχρι την εκτέλεση της εν λόγω αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδα.**
- 3) **Υποχρεώνει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, στον λογαριασμό «Ίδιοι πόροι της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», το κατ' αποκοπήν ποσό των τριών εκατομμυρίων ευρώ.**
- 4) **Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.**

(υπογράφει)

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

